

Εισήγηση Παραρτήματος ΓΕΩΤ.Ε.Ε. Ηπείρου – Νήσων για το Καλάθι Αγροτικών Προϊόντων Περιφέρειας Ηπείρου

Το καλάθι αγροτικών προϊόντων αποτελεί την πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια καταγραφής των προϊόντων που παράγει συνολικά η Ήπειρος και φαίνεται να ανταποκρίνεται στο στόχο που έχει θέσει το ΥΠ.Α.Α.Τ. για τη σύνδεση της αγροτικής παραγωγής με την τοπική οικονομία και τη στήριξη της ποιότητας και αυθεντικότητας των αγροτικών προϊόντων με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του αγροτικού χώρου της Ηπείρου σε συνδυασμό με την αειφορική διαχείριση των πόρων του περιβάλλοντος.

Σε γενικές γραμμές το Καλάθι των Αγροτικών Προϊόντων της Ηπείρου είναι μια πολύ καλή προσπάθεια που έχει καταγράψει πλήρως το παραγωγικό δυναμικό της περιφέρειας, έχει εντοπίσει τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες και προτείνει για υποστήριξη της παραγωγής τα πολλά και ποιοτικά προϊόντα που παράγονται στην Ηπειρωτική γη.

Ως ΓΕΩΤ.Ε.Ε. και με γνώμονα την εποικοδομητική μας συνεισφορά στην προσπάθεια που γίνεται, θα θέλαμε να επισημάνουμε τα εξής βασικά σημεία:

- Στο τέλος του κειμένου παρατίθεται ο πίνακας με τον προϋπολογισμό των υποστηρικτικών έργων, ο οποίος έχει χρονικό ορίζοντα μέχρι και το 2014. Μάλιστα, ένα σημαντικό τμήμα της χρηματοδότησης (περίπου 57 εκ. €) καλείται να καλυφθεί μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013. Επειδή το καλάθι είναι ένας επιχειρησιακός σχεδιασμός και το ΠΑΑ της τρέχουσας περιόδου έχει λιγοστούς πόρους, προτείνουμε την επέκταση του επιχειρησιακού σχεδιασμού σε βάθος χρόνου που να καλύπτει και την επόμενη περίοδο 2014 – 2020. Προτείνουμε δηλαδή το καλάθι να αποτελέσει τη **βάση για την εκπόνησης επιχειρησιακού προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης σε επίπεδο περιφέρειας**. Με τον τρόπο αυτό θεωρούμε ότι θα υπάρξει συνέχεια και ολοκλήρωση της σοβαρής προσπάθειας που ξεκινάει σήμερα με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.
- Στην ενότητα 10.1 «Ολοκληρωμένη Εφαρμογή Ενημέρωσης Αγροτών – Πολιτών & Προώθησης των Αγροτικών Προϊόντων» (σελ. 81-82) επισημαίνεται πολύ ορθά το έλλειμμα πληροφόρησης των παραγωγών καθώς και η αδυναμία προώθησης αρκετών ποιοτικών προϊόντων στις αγορές. Δεδομένου ότι ένα υψηλά σημαντικό ποσοστό των παραγωγών δεν έχει γνώση των νέων τεχνολογιών, θα προτείνουμε η εφαρμογή ενημέρωσης των παραγωγών να συνοδευτεί από υποστηρικτικές δράσεις εκπαίδευσης συγκεκριμένων ομάδων παραγωγών – που δυνητικά θα μπορούσαν να αντεπεξέλθουν – με την εξοικείωση στην εφαρμογή και να υπάρξει μέριμνα για την πληροφόρηση των υπόλοιπων παραγωγών. Σημαντικό είναι ακόμα η εφαρμογή να διαφέρει από τα υπάρχοντα sites των κυβερνητικών οργανισμών και να παρέχει πληροφόρηση σε απλή και κατανοητή για τους παραγωγούς μορφή. Επίσης, σημαντικό είναι να ενσωματώνει πληροφορίες για τις υποχρεώσεις των παραγωγών που λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις (υπάρχουν πολλά πρόστιμα λόγω άγνοιας εφαρμογής της πολλαπλής συμμόρφωσης) και με θέματα ασφάλισης της αγροτικής παραγωγής.
- Στην Ενότητα 10.3 «Ομάδες Παραγωγών» αναφέρεται ότι για κάθε προϊόν που θα περιλαμβάνει το καλάθι θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η δημιουργία μιας τουλάχιστον Ομάδας Παραγωγών (ΟΠ). Δεδομένου ότι αυτή τη στιγμή το καλάθι περιλαμβάνει τουλάχιστον **53 προϊόντα**, θεωρούμε πρακτικά δύσκολη και μη λειτουργική τη σύσταση 53 Ομάδων Παραγωγών. Αντ' αυτού **θα μπορούσε να εξεταστεί η**

δυνατότητα δημιουργίας «κλαδικών» ΟΠ: π.χ. Ομάδα Παραγωγών μετακινούμενων ή μη κτηνοτρόφων, Ομάδα Παραγωγών καλλιεργητών κτηνοτροφικών φυτών, κτλ. κατατάσσοντας σε μια σειρά προτεραιότητας τα προϊόντα του καλαθιού. Με τον τρόπο αυτό περιορίζονται αριθμητικά και ενισχύονται ουσιαστικά οι Ομάδες Παραγωγών. Κρίσιμα ζητήματα που θα προκύψουν είναι ο μέγιστος αριθμός παραγωγών ανά ομάδα που θα συσταθεί καθώς και η προθυμία των ίδιων των παραγωγών να συμμετέχουν σε αυτά τα σχήματα δεδομένης της εμπειρίας τους από τις συνεταιριστικές οργανώσεις.

- Στην Ενότητα 10.5 «Αγροτική Έρευνα» θεωρούμε ότι στη σημερινή εποχή η δημιουργία ενός επιπλέον Ερευνητικού Ινστιτούτου, αν και είναι μια καλή πρόταση, είναι ιδιαίτερα δύσκολη λόγω της ένδειας των οικονομικών πόρων. Μεσοπρόθεσμα και μέχρι αποσαφηνιστεί ο ρόλος του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού ΔΗΜΗΤΡΑ (έχει ενσωματωθεί το ΕΘΙΑΓΕ, ο ΕΛΟΓΑΚ και ο παλιός ΔΗΜΗΤΡΑ) του ΥΠΑΑΤ, τόσο το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων όσο και το ΤΕΙ Ηπείρου διαθέτει αξιόλογο επιστημονικό προσωπικό που μπορεί να αναλάβει την εφαρμοσμένη έρευνα. Είναι μάλιστα σκόπιμη η προσπάθεια ενδυνάμωσης των Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στον αγροτικό τομέα ώστε να αναλάβουν σχεδόν πλήρως την εφαρμοσμένη έρευνα και την ανάπτυξη της καινοτομίας που συνδέονται με συγκεκριμένες ανάγκες της παραγωγής και σε συνεργασία – συμπράξεις με φορείς των παραγωγών.
- Στο κείμενο του επιχειρησιακού σχεδιασμού γίνεται πολύς λόγος για τις άμεσες ενισχύσεις κυρίως της επόμενης περιόδου 2014 – 2020 καθώς και για μέτρα στο πλαίσιο του νέου προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης και τον τρόπο που αυτές θα μπορούν να συνδυαστούν με την επίτευξη των στόχων του καλαθιού. Επιπλέον, όπως όλα δείχνουν, η χρηματοδότηση για το Καλάθι Αγροτικών Προϊόντων δεν θα εξαντληθεί στην τρέχουσα περίοδο 2007 – 2013. Επομένως θεωρούμε σκόπιμο να προτείνουμε τις εξής προσθήκες – διορθώσεις στο κείμενο του Επιχειρησιακού Σχεδίου:
  - Στην Ενότητα 2.2. «Νέα ΚΑΠ και η επίδρασή της στην Ηπειρωτική Αγροτική Παραγωγή» είναι σκόπιμο να αναφερθεί η σημερινή ΚΑΠ ως το σημείο εκκίνησης της Περιφέρειας Ηπείρου σε ότι αφορά την κατανομή των άμεσων ενισχύσεων παραθέτοντας σχετικό πίνακα της επόμενης σελίδας.

Προτείνεται η εξής συμπλήρωση του κειμένου:

Η φιλοσοφία της ΚΑΠ οικοδομείται σε 2+ 1 βασικούς πυλώνες: I. Άμεσες ενισχύσεις, II. Αγροτική ανάπτυξη, και III. Θεσμικό πλαίσιο (Νομοθεσία και διακρατικές συμφωνίες).

Βασικό στοιχείο της ΚΑΠ της τρέχουσας περιόδου (2007 – 2013) είναι ότι οι αγρότες ενισχύονται για τη σταθεροποίηση του εισοδήματός τους χωρίς ωστόσο αυτό να συνδέεται με την παραγωγή αγροτικών προϊόντων (αποσύνδεση), αλλά να απαιτείται η τήρηση ορισμένων προτύπων που αφορούν στην ασφάλεια των τροφίμων, στο περιβάλλον, στην υγιεινή των ζώων, κλπ (πολλαπλή συμμόρφωση).

Η οικονομική εξάρτηση της Ελληνικής γεωργίας από τις κοινοτικές ενισχύσεις είναι κάτι παραπάνω από ανησυχητική. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι για το έτος 2009 (όπου έχει γίνει η εκκαθάριση) εισέρρευσαν στη χώρα μας **2,14 δις €** άμεσες ενισχύσεις οι οποίες διανέμονται σε 822.157 δικαιούχους παραγωγούς. Το ποσό αυτό αντιπροσωπεύει το **23,2%** της αξίας της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής (9.368 εκ. € σύμφωνα με την Eurostat, 2011).

Η Ήπειρος σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας:

- ✓ Είναι στην 9^η θέση σε ότι αφορά το πλήθος δικαιούχων και την αξία των άμεσων ενισχύσεων που λαμβάνουν.
- ✓ Είναι στην 8^η θέση σε ότι αφορά τη μέση αξία των άμεσων ενισχύσεων ανά δικαιούχο (1.843 €) και υπολείπεται κατά % από το μέσο όρο της χώρας.

Πίνακας 2.1: Κατανομή αξίας άμεσων ενισχύσεων και πρωτογενούς αγροτικής παραγωγής το 2009 ανά Περιφέρεια

Περιφέρεια	Πλήθος Δικαιούχων		Αξία Ενισχύσεων		Μέση ενίσχυση ανά δικαιούχο
	Αριθμός	%	εκ. €	%	€
	1	2	3	4	5=3/1
Κεντρικής Μακεδονίας	111.316	13,5%	464	21,7%	4.168
Θεσσαλίας	72.260	8,8%	311	14,5%	4.304
Κρήτης	136.963	16,7%	293	13,7%	2.139
Πελοποννήσου	126.628	15,4%	187	8,7%	1.477
Δυτικής Ελλάδας	100.513	12,2%	231	10,8%	2.298
Ανατ. Μακεδονίας - Θράκης	59.204	7,2%	231	10,8%	3.902
Στερεάς Ελλάδας	78.089	9,5%	185	8,6%	2.369
Δυτικής Μακεδονίας	21.462	2,6%	84	3,9%	3.914
Ηπείρου	27.670	3,4%	51	2,4%	1.843
Βορείου Αιγαίου	30.226	3,7%	35	1,6%	1.158
Αττικής	9.740	1,2%	9	0,4%	924
Ιονίων Νήσων	26.804	3,3%	39	1,8%	1.455
Νοτίου Αιγαίου	21.282	2,6%	20	0,9%	940
Σύνολα	822.157	100,0%	2.140	100,0%	2.603

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΠΑΣΕΓΕΣ, 2011. Η κατάσταση του αγροτικού τομέα (εξειλίξεις, προβλέψεις, προτεραιότητες)

- Στο κείμενο κάτω από τον υφιστάμενο Πίνακα 2.1 και μετά την παράγραφο να προστεθεί το εξής κείμενο:

Σύμφωνα με το Άρθρο 14 “Ευελιξία μεταξύ των πυλώνων” της πρότασης Κανονισμού μέχρι την 1η Αυγούστου 2013, τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν να διαθέσουν ως πρόσθετη στήριξη για μέτρα στο πλαίσιο της αγροτικής ανάπτυξης έως το 10% των ετήσιων εθνικών ανώτατων. **Δεδομένου ότι οι πόροι για την αγροτική ανάπτυξη είναι περιορισμένοι ενώ οι ανάγκες είναι πολλές, είναι αναγκαία η μεταφορά πόρων από τον 1^ο πυλώνα στον 2^ο για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης της ελληνικής υπαίθρου.**

- Τα ποσά που αναφέρονται στον υφιστάμενο Πίνακα 2.1 έχουν τροποποιηθεί στην πρόταση του Κανονισμού για την Αγροτική Ανάπτυξη (επισυνάπτεται ο σχετικός πίνακας). Επίσης στον Πίνακα θα ήταν σκόπιμη η αναγραφή της χρηματοδότησης για την καινοτομία, η οποία επισημαίνουμε ότι αποτελεί

ξεχωριστό τομέα στο νέο πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης, συνδέεται με τη γεωργική έρευνα “ΚΠΣ Γεωργική έρευνα και καινοτομία” και έχει προϋπολογισμό 5,072 δις €. Η χρηματοδότηση αυτή είναι πρόσθετη των χρηματοδοτήσεων από τον Πυλώνα Ι και τον Πυλώνα ΙΙ.

1^{ος} Πυλώνας (Άμεσες Ενισχύσεις) - σελ. 12

- Στην Υποενότητα 1^{ος} Πυλώνας θα μπορούσε να προστεθεί ο επόμενος πίνακας που αφορά την πρώτη ενδεικτική διάρθρωση των άμεσων ενισχύσεων όπως την επεξεργάστηκε από την 11μελής Ομάδα Εργασίας που συστήθηκε με βάση την υπ’ αριθμ. 67/7039/20-01-2012 απόφαση του Υπουργού Α.Α. & Τ. για την περιφερειοποίηση των άμεσων ενισχύσεων και δημοσιεύτηκε πρόσφατα στο περιοδικό Agrenda.

Πίνακας 2.3: Ενδεικτική διάρθρωση άμεσων ενισχύσεων 2014-2020

Επιλογή	Εθνικό Ανώτατο Όριο (εκ. €)				Ποσοστά	Παρατήρηση
	2014	2015	2016	2017 - 2020		
Σύνολο δημοσιονομικού φακέλου χώρας	2.099.920	2.071.481	2.043.111	2.014.751	100%	
Πράσινη ενίσχυση	629.976	621.444	612.933	604.425	30%	Υποχρεωτικό
Ενίσχυση περιοχών με φυσικούς περιορισμούς	104.996	103.574	102.156	100.738	5%	Ανώτατο όριο Επιπρόσθετη του Πυλώνα 2
Ενίσχυση νέων γεωργών	41.998	41.430	40.862	40.295	2%	Ανώτατο όριο Επιπρόσθετη του Πυλώνα 2
Ενίσχυση μικροκαλλιεργητών	210.000	207.156	204.319	201.483	10%	Ανώτατο όριο
Συνδεδεμένες ενισχύσεις	104.996	103.574	102.156	100.738	5%	Ανώτατο όριο
Ανώτατο όριο καθεστώτος βασικής ενίσχυσης	1.007.953	994.303	980.685	967.073	48%	
Εθνικό απόθεμα	30.238	29.829	29.421	29.012	3%	Ανώτατο όριο
Βασική ενίσχυση (νέα δικαιώματα)	977.715	964.474	951.265	938.061	47%	

Πηγή: Προσαρμογή από περιοδικό Agrenda, 2012.

Δεν έχει υπολογιστεί η πιθανή μεταφορά κονδυλίων από τον Πυλώνα Ι στον Πυλώνα ΙΙ.

- Ένα σημαντικό ζήτημα που προκύπτει από την εφαρμογή της ΚΑΠ 2014 – 2020 **για την Περιφέρεια της Ηπείρου** είναι το θέμα ενεργοποίησης των εκτατικών (ως επί το πλείστον) δικαιωμάτων σε όσους παραγωγούς (κτηνοτρόφους) χρησιμοποιούσαν μεγάλες εκτάσεις βοσκοτόπων. Ο λόγος είναι ότι με τη νέα ΚΑΠ ως μόνιμοι βοσκότοποι νοείται η γη που χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη αγρωστωδών ή άλλων ποωδών κτηνοτροφικών φυτών (σελ. 28, στοιχείο η). **Αποτέλεσμα αυτού θα είναι να εξαιρεθούν οι εκτάσεις των πρινώνων από την επιλέξιμη έκταση. Η μείωση αυτή στους βοσκότοπους θα είναι πολύ**

σημαντική (έως και 60%) και είναι πιθανό να οδηγήσει σε απότομη αύξηση του κόστους ενοικίασης ιδιωτικών βοσκοτόπων λόγω μεγάλης ζήτησης.

- Αναφέρονται οι ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας όπου οι παραγωγοί δύναται να λάβουν επιπλέον ενισχύσεις. Πρέπει να αναφερθεί ότι επικείται επανακαθορισμός των περιοχών αυτών σύμφωνα με το άρθρο 33 της πρότασης Κανονισμού για την Αγροτική Ανάπτυξη, γεγονός που δύναται να ευνοήσει τους παραγωγούς της Περιφέρειας Ηπείρου.

- Με βάση τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική η λεγόμενη Πράσινη ενίσχυση (Άρθρα 30, 31 & 32) είναι υποχρεωτική για το σύνολο των παραγωγών που λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις και αφορά την αμειψισπορά (υποχρεωτικά τρεις διαφορετικές καλλιέργειες στην αρόσιμη γη), τη διατήρηση των υφιστάμενων μόνιμων βοσκοτόπων, και την διάθεση περιοχής οικολογικής εστίασης στη γεωργική έκταση. Για την Ήπειρο, ιδιαίτερη βαρύτητα έχει η διατήρηση των μόνιμων βοσκοτόπων των ορεινών περιοχών. Συνεπώς είναι αναγκαία η επέκταση χορήγησης των ενισχύσεων στη βάση της σημερινής ειδικής στήριξης του άρθρου 68 του Κανονισμού (ΕΚ) 73/2009.

- Σε ότι αφορά τις συνδεδεμένες ενισχύσεις που προτείνονται, αυτές αφορούν τον 1^ο Πυλώνα και μπορούν να χορηγηθούν στους ακόλουθους τομείς:

σιτηρά,	ελαιούχοι σπόροι,	πρωτεϊνούχες καλλιέργειες,
όσπρια,	λινάρι,	κάνναβη,
ρύζι,	καρποί με κέλυφος,	άμυλο πατάτας,
ελαιόλαδο,	μεταξοσκώληκες,	αποξηραμένη χορτονομή,
λυκίσκος,	ζαχαρότευτλα,	γάλα & γαλακτοκομικά προϊόντα,
σπόροι,	κρέας αιγοπροβάτων,	βόειο κρέας,
οπωροκηπευτικά,	ζαχαροκάλαμο και κичώριο,	δασύλλια περιοδικής υλοτόμησης.

- Θεωρούμε ότι συνδεδεμένες ενισχύσεις μπορούν να δοθούν στους τομείς του κρέατος αιγοπροβάτων, στα σιτηρά, στο γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα καθώς και στο βόειο κρέας προκειμένου να δημιουργηθεί ισχυρό κίνητρο για τη διατήρηση ή και αύξηση της τρέχουσας παραγωγής κυρίως στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της Περιφέρειας, γεγονός που θα στηρίξει ουσιαστικά τη δημιουργία του Καλαθιού.

2^{ος} Πυλώνας (Αγροτική Ανάπτυξη)

- Σύμφωνα με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι δύο πυλώνες θα εμφανίζουν μεγαλύτερη συνέργεια μεταξύ τους και μάλιστα ο 2^{ος} πυλώνας ενσωματώνεται σε μια στρατηγική συντονισμού με τα άλλα ταμεία διαχείρισης της ΕΕ [Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)]. Επίσης, προβλέπονται χρηματοδοτήσεις στον 2^ο Πυλώνα (Αγροτική Ανάπτυξη) μέσω χωρικών ή/και κλαδικών σχεδίων ανάπτυξης].

- Πρόταση του ΓΕΩΤ.Ε.Ε. είναι το Καλάθι Αγροτικών Προϊόντων να αποτελέσει τη **βάση για την εκπόνησης επιχειρησιακού προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης σε επίπεδο περιφέρειας** ώστε να εξειδικευτούν οι στόχοι ανάλογα με τις υπόλοιπες ανάγκες της Περιφέρειας και να υπάρχει παράλληλα η ανάλογη συμπληρωματικότητα από τα άλλα ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό ολοκληρωμένες και στοχευμένες παρεμβάσεις.